

VERİMLİLİK STRATEJİSİ VE EYLEM PLANI (2014-2017)

Durum Analizi VI - Eğitim (Taslak)

[VSEP Rapor 5]

Hazırlayan

Ahmet Emre ÇOBAN

Sanayi ve Teknoloji Uzmanı

VSEP Yürütme Ekibi

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Verimlilik Genel Müdürlüğü

Haziran 2013

RAPORUN TAMAMI İÇİN

[http://vgm.sanayi.gov.tr/userfiles/file/Verimlilik%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%4%9F%C3%BC/Docs/R10%20-%20da%20\(egitim\).pdf](http://vgm.sanayi.gov.tr/userfiles/file/Verimlilik%20Genel%20M%C3%BCd%C3%BCrl%C3%BC%4%9F%C3%BC/Docs/R10%20-%20da%20(egitim).pdf)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜNDEN SEÇMELER

- Türkiye'nin, sanayide öngörülen yapısal dönüşümün bir benzerini eğitim alanında sağlamaya odaklanmadığı durumda beklediği oranda bir sıçrama göstermesi de mümkün görünmemektedir.
- ... bu nüfusun nitelik düzeyinin rekabete konu olan diğer ülkelere kıyasla düşüklüğü...
- İşletme işgücünün eğitim düzeyinin düşüklüğü
- Türkiye hemen her gösterge açısından, ne yazık ki sıralamada en düşük düzeyde yer alan birkaç ülkeden biri olarak konumlanmaktadır.
- Türkiye'nin kentleşme açısından son 40 yılda gösterdiği yüksek değişim kabiliyetini, eğitim düzeylerine yansıtamadığını açık bir biçimde ortaya koymaktadır.
- Halen Türkiye'de kadınların eğitim hayatında geçirdiği toplam süre, erkeklere kıyasla çok daha alt değerlerdedir.
- Teknik liselere karşı toplumdaki olumsuz önyargı, nitelikli öğrencileri bu okullardan uzaklaştırmakta, imalat sanayinin mühendis istihdamında problemler yaşamasında, özellikle belli başlı üniversitelerden mezun mühendislerin, başta finans olmak üzere hizmet ve kamu sektörlerini tercih etmeleri de önemli rol oynamaktadır
- Araştırma ve laboratuvar olanaklarındaki kısıtlılıklarla da birleştiğinde bu durum, hâlihazırda Türkiye'nin teknolojik bir sıçrama yapmasının önünde büyük engel oluşturmaktadır.
- Çeşitli üniversitelerden mezun geniş bir kitle için yabancı dil (İngilizce) bilgisi halen umulan düzeyin çok gerisindedir ve bu durum da, ülke olarak Ar-Ge ve yenilik kapasitemizin gelişmesi önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.
- Açıkçası buradaki veriler daha dikkatli bir şekilde ele alındığında görülmektedir ki, Türkiye'deki nüfusun önemli bir bölümünün nitelik olarak gelişimi, henüz 15 yaşındayken büyük ölçüde sınırlandırılmıştır.

RAPORUN SONUÇ VE DEĞERLENDİRME BÖLÜMÜ

(30) Yalnızca imalat sanayinde işgücü verimliliğinin artırılması değil, aynı zamanda ülke ölçeğinde yenilik (inovasyon) ve yüksek teknolojiye dayalı üretim kapasitesinin güçlendirilmesi açısından da işgücü arzının genel niteliğinin yükseltilmesi büyük önem taşımaktadır. 2023 hedeflerine ulaşabilmek için zorlu bir güzergâhla karşı karşıya olan Türkiye'nin, sanayide öngörülen yapısal dönüşümün bir benzerini eğitim alanında sağlamaya odaklanmadığı durumda beklediği oranda bir sıçrama göstermesi de mümkün görünmemektedir.

(31) VSEP kapsamında hazırlanan "İşgücü Verimliliği ve İstihdam" başlıklı durum analizi raporunda da ortaya konulduğu gibi, işgücünün arzi söz konusu olduğunda yüksek işsizlik ve düşük işgücüne katılım oranları karşımıza çıkarken bunun yanında imalat sanayinde yer alan işletmeler de, yeterli nitelikte eleman bulamadıkları hususunu her türlü platformda dile getirmektedir. **Paralel bir biçimde, Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfus, rekabetçilik açısından kayda değer bir avantaj gibi görünmekle birlikte, bu nüfusun nitelik düzeyinin rekabete konu olan diğer ülkelere kıyasla düşüklüğü, söz konusu avantajı da büyük ölçüde ortadan kaldırmaktadır.**

(32) Küresel Rekabetçilik Endeksi verileri doğrultusunda, genel klasmanda 144 ülke arasında 43. sırada yer alan Türkiye'nin "işgücü piyasasının etkinliği" bileşeninde 124., "eğitim" bileşeninde ise 74. sırada olması ve bu başlıklarda 2006-2012 dönemi içinde sıralamalarda düşüş göstermiş olması, konuya yönelik olarak alınmış makro ve mikro düzeydeki tedbirlerin yetersizliğini işaretlemektedir. Bunun yanında, yine Dünya Ekonomik Forumunun Küresel Rekabetçilik Raporunda kullanılmak üzere sanayicilerle yaptığı görüşmelerde, **işletme işgücünün eğitim düzeyinin düşüklüğü, en yoğun olarak dile getirilen üçüncü faktör olarak ön plana çıkmıştır.**

(33) Yine Tablo 4'te de toplu olarak görülebileceği gibi, OECD'nin hazırlamış olduğu "Education at a Glance" raporu, farklı göstergelere ilişkin olarak 27 ilâ 41 ülkeyi mukayese etmektedir. **Bu kıyaslamalarda Türkiye hemen her gösterge açısından, ne yazık ki sıralamada en düşük düzeyde yer alan birkaç ülkeden biri olarak konumlanmaktadır.**

(34) Mevcut duruma ilişkin verilerden bizce daha kritik olanı, sektörel kompozisyonu belirli bir denge noktasına gelmiş, buna koşut biçimde kentleşme sürecini büyük ölçüde amamlamış olan Türkiye'de, kuşaklararası eğitim profilindeki değişimin ve ilerlemenin sınırlı kalmış olmasıdır. **25-34 ve 55-64 yaş gruplarının eğitim düzeylerine ilişkin karşılaştırmalı sonuçlar, Türkiye'nin kentleşme açısından son 40 yılda gösterdiği yüksek değişim kabiliyetini, eğitim düzeylerine yansıtmadığını açık bir biçimde ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, 90'lı yılların sonundan bu yana, eğitim sistemine yönelik çok sayıda düzenleme yapılmış**

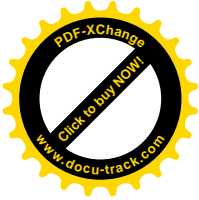
olmakla birlikte, bu düzenlemelerin de genel düzeyde etkisinin çok sınırlı kaldığı gözlenmektedir.

(35) İşgücüne katılım oranlarının düşüklüğünün ardında temel nedenlerden biri olarak kadınların işgücüne katılım oranlarındaki düşüklük, kendini göstermektedir. Bu raporda yeterli ölçüde değinilmemiş olmakla birlikte, halen Türkiye’de kadınların eğitim hayatında geçirdiği toplam süre, erkeklere kıyasla çok daha alt değerlerdedir. Dolayısıyla işgücüne katılım oranlarını ve işgücünün genel niteliğini yükseltme yönünde çalışmaların odak noktalarından birini, kadınların eğitim sistemi içine dâhil olma düzeyini artıracak tedbirlerin oluşturması gerekmektedir. Bu çerçevede, söz konusu parametre açısından Türkiye’den çok daha olumlu bir tablo ortaya koyan Almanya ve İngiltere’nin, kadınları mühendislik gibi yüksek beceri gerektiren alanlara yönlendirme ve yönetim kademelerindeki kadın ağırlığını kotalar doğrultusunda artırma yönündeki çalışmaları da dikkate alınmalı, toplumsal yapının temel dinamikleri ile üretim yapısını dönüştürmeye yönelik taktiklerin ortak bir zeminde buluşturulmasına gayret gösterilmelidir.

(36) Yine bu rapor kapsamında belirli verilerle desteklenmemiş olmakla birlikte, mesleki eğitim sisteminin karşı karşıya olduğu sorunlar, imalat sanayine nitelikli ara eleman problemi şeklinde doğrudan yansımaktadır. Teknik liselere karşı toplumdaki olumsuz önyargı, nitelikli öğrencileri bu okullardan uzaklaştırmakta, bu durum da imalat sanayi içindeki firmaların meslek lisesi mezunlarına olan talebini düşürmektedir. Son on yılda, bu alanda adımlar atılmış olmasına karşın, sözünü ettiğimiz arz talep kısır döngüsü, mesleki ve teknik liseleri Türkiye’deki işgücünün genel niteliği açısından halen başlıca sorunlardan biri olarak konumlandırmaktadır.

(37) Ara eleman yönünden yetersizlikleri yanında işletmelerin önemli bir bölümü de, yeterli nitelikte mühendis istihdam edememekten yana sorunlar yaşamaktadır. Halen çok sayıda üniversite, çeşitli mühendislik branşlarında mezun veriyor olsa da, üniversiteler arası eğitim kalitesinde gözlenen büyük farklılıklar, mühendislik alt branşları içinde son derece heterojen bir yapının oluşmasına yol açmıştır. Bu heterojenliğin de bir sonucu olarak yayımlanmış, Türkiye’deki çalışan nüfus içinde mühendislerin oranı henüz % 1’lerin altında seyretmektedir. Bu oran sözcülemi Almanya’da, % 3,12’dir. (European Engineering Report, 2010)

(38) İmalat sanayinin mühendis istihdamında problemler yaşamasında, özellikle belli başlı üniversitelerden mezun mühendislerin, başta finans olmak üzere hizmet ve kamu sektörlerini tercih etmeleri de önemli rol oynamaktadır. Türkiye özelinde benzer bir eğilim, yani imalat sanayinden hizmet ya da kamuda çalışmanın tercih ediliyor olması, her düzeyde çalışan açısından hissedilebilir bir durumdur. Bu durumun doğrudan bir etkisiyle imalat sanayi, vasıfsız elemanları da kendilerine çekmekten yana sorunlarla karşı karşıyadır. Ek tedbirler alınmadığı koşulda ise, imalat sanayinin Türkiye’nin sektörel kompozisyonu içinde girmiş olduğu düşüş eğiliminin sürmesi, ihtimal dâhilindedir.

(39) Ar-Ge ve yenilik alanındaki faaliyetlerin önemli bir bölümü ise, fizik, kimya, biyoloji gibi temel bilim disiplinlerinde yetişmiş, nitelikli insan gücüne ihtiyaç duymaktadır. **Ancak Türkiye'deki eğitim sistemi ve istihdam yapısının bir ürünü olarak özellikle son 30 yıllık dönemde, temel bilim alanlarının öğrenciler tarafından talep edilebilirlik düzeyinde önemli düşüşler olmuştur.** Araştırma ve laboratuvar olanaklarındaki kısıtlılıklarla da birleştiğinde bu durum, hâlihazırda Türkiye'nin teknolojik bir sıçrama yapmasının önünde büyük engel oluşturmaktadır. Nanoteknoloji gibi dış ülkelerde lisansüstü düzeyde eğitimi alınan bir konunun Türkiye'de lisans düzeyinde sunulmaya başlanması gibi tedbirlerin ise, bu yönde sağlayacağı katkılar son derece sınırlı olacaktır.

(40) Bunların yanı sıra, **çeşitli üniversitelerden mezun geniş bir kitle için yabancı dil (İngilizce) bilgisi halen umulan düzeyin çok gerisindedir ve bu durum da, ülke olarak Ar-Ge ve yenilik kapasitemizin gelişmesi önünde büyük bir engel oluşturmaktadır.**

(41) Aynı zamanda **mevcut staj sisteminin gerek öğrenciler gerekse de işletmeler açısından katkısı son derece sınırlıdır.** Stajlardan alınan katkıyı azami düzeye çekebilmek amacıyla, üniversite ve işletmelerin yanı sıra, sanayi dernek ve üst kuruluşlarının konuya ilişkin işbirliği içinde önlemler geliştirmesi ve uygulaması yalnızca lisans eğitim süreci açısından değil, üniversite - sanayi işbirliği olanaklarının çeşitlenmesi ve güçlenmesi açısından da önemli faydaları olacaktır.

(42) Rapordan da izlenebileceği gibi PISA testlerinden alınan sonuçlar, Türkiye'deki insan kaynağının genel niteliğine ve orta vadede ulaşacağı düzeye ilişkin olarak ortaya karamsar bir tablo koymaktadır. **Açıkçası buradaki veriler daha dikkatli bir şekilde ele alındığında görülmektedir ki, Türkiye'deki nüfusun önemli bir bölümünün nitelik olarak gelişimi, henüz 15 yaşındayken büyük ölçüde sınırlandırılmıştır. Dolayısıyla eğitim sisteminde bir dönüşümü öngören çalışmaların odağında, en az üniversite sayısının artırılması ya da sınav sistemlerinin yeniden tasarlanması kadar, okul öncesinden başlayacak şekilde eğitim yapısında kökten değişimlere ortam sağlanması kaygısı yer almaktadır.**

(43) Bütün bunlara ek olarak insan kaynaklarının yetkinlik düzeyini artıracak tedbirlerin, yalnızca çalışma hayatı öncesi tedbirlerle sınırlandırılması da sağlıklı olmayacaktır. **Çok taraflı bir biçimde, mevcut çalışan profilini geliştirmeye yönelik stratejiler geliştirilmesi ve uygulanması, bu alanda kayda değer katkılar sağlayabilecektir.**